

Mur fantasma

Sarah Moss

Traducció de Marc Rubió

Narratives

«Moss combina una exquisida escriptura de natura, personatges originals i un bon argument de thriller per crear una meravellosa raresa literària.» — *The Times*

«És una barreja excitant: enginyosa, intel·ligent i diferent a l'obra de qualsevol altre autor.» — *The Independent*

«*Mur fantasma* condensa grans temes que necessiten atenció urgent (els perills del nacionalisme nostàlgic, els abusos a dones i nens, què es perd i es guanya quan els humans deixen de viure esclaus del món natural), en un relat de suspens breu i esmolat.»
— *New Yorker*

«Moss posseeix un toc delicat, poc freqüent, quan es tracta d'unir l'insòlit amb la crítica social.» — NPR

«La por que produeix aquesta novel·la, ben elaborada i penetrant, no brolla dels costums supersticiosos de la prehistòria, sinó dels més íntims horrors de la natura humana.»
— *The Wall Street Journal*

«Moss crea i manipula una atmosfera d'extrema tensió.»
— *The Observer*

«T'atrau a un món peculiar i, amb força i tensió silencioses, et manté allí fins a l'última pàgina. La història de la Silvie no l'oblidaràs mai.» — Maggie O'Farrell

«*Mur fantasma* té subtileza, sentit comú i la força d'una pedrada al cap: és un clàssic instantani.» — Emma Donoghue

Títol original: *Ghost Wall*

© 2018 Sarah Moss

© 2020 Marc Rubió Rodon, per la traducció

© Nagib El-Desouky / Arcangel Images,
per la imatge de portada

© 9 Grup Editorial, per l'edició
Angle Editorial
c. Mallorca, 314, 1r 2a B / 08037 Barcelona
T. 93 363 08 23
www.angleeditorial.com
angle@angleeditorial.com

Disseny de col·lecció: J. Mauricio Restrepo

Primera edició: juny de 2020
ISBN: 978-84-18197-09-3
DL B 10030-2020
Imprès a Romanyà Valls SA

No és permesa la reproducció total o parcial d'aquest llibre,
ni la incorporació a un sistema informàtic, ni la transmissió en cap forma ni per cap mitjà,
sigui electrònic, mecànic, per fotocòpia, per gravació o altres mètodes,
sense el permís previ i per escrit dels titulars del copyright.

Mur fantasma

Sarah Moss

Traducció de Marc Rubió

 Angle Editorial

La porten a fora. No li han embenat els ulls, que miren molt oberts l'últim cel, l'última llum. L'últim fred li mossega els dits i la cara, les pedres —no pas les últimes pedres— li maseguen els peus descalços. Ensopega. L'ajuden a mantenir-se dreta. No cal ser bruscos, tothom sap el que vindrà. Des del fons del cos, des del moll de la columna vertebral i els amplis vasos sanguinis de sota les costelles, des de la buidor del ventre i l'aflorament del pit, tremola. Un cos ple de por. Condueixen el cos esporuguit per l'herba i al llarg del camí, els peus descalços i en gran part insensibles al dolor de la roca i els joncs. S'eleven els càntics, els tambors sonen lents, descompassats respecte a l'últim pànic del seu cor. Els altres els segueixen, ben abrigats, figures fosques que s'endinsen en el capvespre.

Quan arriben, la despullen. És fàcil, li han fet posar una túnica folgada. Se li veu el cos blanc en la tènue llum vermella, sòlid en contrast amb els fumerols de la boira i la traceria dels canyissos. Intenta tapar-se amb les mans però no l'hi permeten. Un la subjecta mentre l'altre la lliga. Respira acceleradament i la condensació se li dipos-

sita a la cara. Tots van acompanyats de les seves alenades, que es dissolen lentament en l'aire. La giren de cara a la gent, l'exposen als veïns i a la seva família, a les persones que li agafaven les mans quan aprenia a caminar, que li van ensenyar a sucar el pa a l'olla i a eixugar-se els llavis, a fer un cistell i esbudellar el peix. Ha jugat amb els nens que ara la miren des de darrere de les seves mares, ha murmurat pregàries per ells quan naixien. Ha sigut un d'ells, normal i corrent. El seu germà i les seves germanes observen com s'estremeix quan els homes agafen la fulla de sílex, li aixequen els cabells clars del costat esquerre del cap i els hi tallen. La deixen rapada. Ara ja no sembla un d'ells. Tremola. Els cabells els entaforen sota la corda que li envolta els canells.

La noia ploriqueja, gemega. El plany s'escampa pel marjal, canta entre les branques nues dels servers i els bedolls.

No hi ha sorpreses.

Li posen una altra corda al voltant del coll, aixequen el ganivet al sol ponent que s'amaga darrere les roques. Tenen a mà el que necessiten: les branques de salze afilades, la pila de pedres, les fulles de sílex petites i la grossa. El pal per fer girar la corda.

Encara no. Cal un cert art per mantenir-la allà on s'endinsa ara, al lindar de l'aigua-terra, en el temps i l'espai entre la vida i la mort, massa tard per tornar amb els vius i quan encara no ha arribat l'hora —encara no, fins d'aquí una estona encara no— d'estar del tot morta.

La foscor trigava molt a arribar. El foc espetegava, transparent sobre el rerefons dels arbres, encès amb un propòsit cerimonial, ni més ni menys. L'escalfor, que no volia ningú, havia fet que ens apartéssim els uns dels altres. Els ulls em picaven per culpa del fum i la roca se'm clavava al cul, la túnica aspra sota les cuixes. Em vaig treure un dels mocassins i vaig allargar els dits del peu cap al foc, sense cap motiu, només per veure què se sentia. No pot ser que tinguis fred, va dir el meu pare, tot i que era ell qui havia encès el foc i havia insistit que ens reuníssim al seu voltant. esclar que pot ser, vaig pensar, mentre tingui un cervell, però vaig dir no, papa, no tinc fred. A través de les flames veia els nois, que parlaven entre ells i havien reulat gairebé fins als arbres, com si volguessin desaparèixer bosc endins, escapolar-se cap a algun lloc per fer alguna cosa de nois per a la qual probablement jo estava més preparada. La mare seia a la pedra on el pare li havia manat seure, amb la túnica arremangada poc elegantment per sobre dels genolls blancs i molsuts, els ulls fixos en les flames com acostuma a fer la gent; allò era avorrit i el meu pare ens retenia a tots allà, avorrits, per pura fixació.

¿Es pot saber on vas?, em va dir quan em vaig aixecar. Necessito, vaig dir, anar a fer pipí, i el pare va remugar i va mirar cap als nois, com si només el simple esment de les funcions biològiques pogués inflamar les seves passions adolescents. Doncs vigila que no se't vegi, va dir.

Al cap d'uns dies hauríem fressat un camí entre els arbres fins al rierol, però aquell primer vespre sota els meus peus hi havia molsa, flonja en la llum tamisada, i una rècula de maduixes salvatges tan vermelles i madures que encara eren visibles a la penombra, com si resplendissin. Em vaig posar a la gatzoneta per arreplegar-ne un grapat i vaig continuar caminant, agafant-les del palmell amb els llavis, petonejant la meva pròpia mà. Els ratpenats travessaven l'espai entre les branques com llampecs i donaven profunditat al cel pla. Encara sentia les veus. Era estrany caminar amb aquelles sabates de cuir prim que ens havíem apropiat —que havíem robat—, una simple capa de pell entre els peus i els branquillons i les pedres, les clapetes humides i les zones toves del bosc. Vaig arribar al rierol, em vaig ajupir a la vora de l'aigua, vaig remullar-hi els dits, vaig parar l'orella. L'aigua sobre la roca i la torba, les fulles belluguejant-se darrere meu, una ovella que belava al turó. La rosada fresca em va inundar les sabates. El rierol m'estirava la punta dels dits i el bruc m'explorava les cames, nues sota la túnica. No es podia dir que no entengués per què al meu pare li encantaven aquests llocs, aquesta vida a l'aire lliure. No es podia dir que jo pensés que les cases eren millors.

Quan vaig tornar, la mare estava agenollada a la vora del foc, no pas invocant els déus sinó agafant blocs de torba verda d'una pila. Dona'm un cop de mà, Sil, em va dir, diu el pare que per fer-ho com déu mana es pot tapar de cara a la nit i demà al dematí retirar els blocs, diu que sempre ho feien aixins, ells. En els vells temps. Sí, vaig dir mentre m'agenollava al seu costat, i segurament no ha dit que hi havia algú que te n'ensenyava, en els vells temps, i que no es limitava a donar-te instruccions i fotre el camp. La mare va redreçar l'esquena. Home, va dir, però ja en devien saber aleshores, ¿no et sembla?, no devien pas necessitar que els hi expliquessin, en devien aprendre al costat de la mare i no parlis d'aquesta manera, et sentirà.

Dormíem a la cabana circular, els meus pares i jo. Els alumnes l'havien construït a principis d'any com a part d'un curs sobre «arqueologia experimental», però s'havien resistit fermament a acceptar el parer del meu pare, que assegurava que havíem de dormir tots junts allà dins. No hi havia cap raó, havia dit el meu pare, per pensar que les famílies britàniques de l'antiguitat s'organitzessin com les famílies modernes, i si els alumnes volien viure una experiència autèntica havien de dormir com nosaltres en els catres estel·losos que havien construït i recobert amb pells de cérvol, donades per l'anacrònic propietari de la casa pairal de la contrada. O almenys, vist que el propietari de la casa pairal vivia a Londres i sens dubte no passava els estius a Northumberland, donades per algun servent en nom seu. El professor Slade havia dit ah,

bé, al cap i a la fi l'autenticitat era impossible i tampoc era ben bé l'objectiu, la qüestió era fer-se una certa idea de l'edat del ferro i potser entendre una mica determinats processos o tecnologies. Deixem que els alumnes dormin a les tendes, si s'ho estimen més, va dir, gairebé segur que a l'edat del ferro també n'hi havia, de tendes. Tendes de pell, va dir el pare, no pas d'aquest material de nàilon tan sofisticat. La tenda que utilitzàvem nosaltres quan sortíem de vacances era de lona, color d'albercoc, probablement una relíquia de la Segona Guerra Mundial. Jo ja havia vist que els alumnes havien plantat les seves llampants, impermeables i inautèntiques tendes de nàilon a la clariana que hi havia més avall del nostre refugi, de manera que els arbres i el vessant de la muntanya les protegien de les mirades provinents de la cabana circular i de la tenda del profe, més gran i propera al camí on aparcava el cotxe. Jo també podria dormir en una tenda, papa, vaig dir, i així us dono una mica d'intimitat a la mama i a tu, però el pare no en volia, d'intimitat: volia controlar què feia o deixava de fer jo. No siguis sòmines, va dir, és evident que no pots dormir amb els nois, t'hauria de caure la cara de vergonya. A més a més, la intimitat és una idea moderna i sofisticada, exactament el que volem evitar nosaltres aquí, tot-hom intentant amagar-se i fer el que li dona la gana, tu et quedaràs aquí amb nosaltres. No sé què s'imaginava el meu pare sobre les intencions que jo pogués tenir en aquella època, però dedicava una atenció considerable a assegurar-se que no les pogués portar a la pràctica.

Els catres eren exactament tan incòmodes com us podeu imaginar. Jo m'havia negat a dormir amb aquella túnica rasposa que segons insistia el pare, sense cap mena de prova, era la indumentària que els antics britànics portaven tant de dia com de nit, però tot i que em posava el pijama de cotó aquell sac farcit de palla em picava, feia olor de corral i cruixia com si cada vegada que em movia hi tresquessin tot de petits mamífers. A la cabana la foscor era completa, desconcertant; em vaig estirar de panxa enlaire, vaig bellugar les mans davant de la cara i no vaig veure res de res. El pare es va girar, va sospirar i va començar a roncar, un soroll irregular i boví que convertia la idea de dormir en una ridícula. Mama, vaig xiuxiuejar, mama, ¿estàs desperta? Xxxt, em va contestar, a dormir. No puc, li vaig dir, fa massa soroll, ¿no li pots clavar una coça? Xxxt, a dormir, Silvie, tanca els ulls. Em vaig girar de costat, de cara a la paret, i després em vaig tornar a girar perquè no em va semblar bona idea donar l'esquena a una foscor com aquella. ¿I si entremig de la palla hi havia insectes, paparres o puces?, ¿i si se'm ficaven al pijama?, ¿i si ara mateix en tenia al peu, o se m'enfilaven per la cama i es posaven a saltironar i a picar-me per tot arreu?, ¿i si en tenia a l'esquena intentant travessar el sac, o a les espatlles i al coll? Silvie, em va instar la mare amb veu baixa i crispada, para de regirar-te aixins i dorm, t'asseguro que m'estàs traient de polleguera. Ell sí que m'està traient de polleguera, vaig dir, se'l deu sentir fins a Morbury, no sé com ho pots suportar. Es va sentir un gruny, un canvi de posició. Els roncs van parar i totes dues vam quedar ca-

llades, immòbils. Silenci. Potser no tornarà a respirar, vaig pensar, potser ja està, final, però llavors va tornar a començar, un ganivet de serra que travessava el cartró.

Quan em vaig despertar, la llum es filtrava pel voltant de la pell de xai penjada a la porta. Probablement ells no en tenien, de xais, havia dit el professor, però com que no estava permès matar animals amb la tecnologia de l'edat del ferro ens hauríem de conformar amb el que trobéssim, i les pells de xai són molt més fàcils d'aconseguir en el mercat que les pells de cérvol. Tot i que em vaig alegrar que no haguéssim d'escorxar un cérvol del bosc amb fulles de sílex, vaig pensar que aquella manera d'evitar el vessament de sang per part del professor esguerrava bastant la idea que les nostres experiències d'aquell estiu fossin un redescobriment de les formes de vida dels caçadors recol·lectors premoderns. El nom ja ho diu ben clar, ¿no?, vaig murmurar. Eren recol·lectors, però també caçadors. ¿Com dius, Silvie?, va intervenir el pare, ¿voldries repetir el que acabes de dir al professor Slade? Oh, sisplau, digueu-me Jim, va demanar el professor Slade, i no et preocupis, jo també tinc adolescents, sé molt bé quin pa s'hi dona. Sí, havia pensat jo, però les teves adolescents no són aquí, ¿oi?, segur que han anat a algun lloc ben maco amb la seva mare, França o Itàlia probablement. Em vaig notar l'esquena engarrotada i, al posar-me de panxa enlaire, em vaig donar un cop al colze contra la fusta de sota el sac de palla. Lliscant prudentment sobre el catre per no clavar-me cap estella, em vaig aixecar, descalça sobre la terra nua, seca i polsosa. Amb prou feines hi havia llum

per veure els catres de la mare i el pare buits, i el con-
torn del pal central desapareixia en la foscor, sota la teu-
lada. Alguns pobles de l'edat del ferro guardaven al sos-
tre cadàvers mig fumats dels seus avantpassats, lligats de
tal manera que quedaven ajupits, mirant cap avall amb els
ulls buits. Alguns habitatges tenien trossos de nens morts
enterrats a l'entrada, per invocar la bona sort o per prote-
gir-se d'alguna cosa pitjor.

La mare estava ajupida a la vora del foc bufant sobre
les brases, una pila de blocs de torba al costat. O sigui que
funciona, vaig dir, ¿com t'ho has fet per treure la torba
sense cremar-te? Va tornar a agafar aire, es va inclinar en-
davant i va bufar arrodonint els llavis cap a la base roent
del foc. Les brases van brillar a la llum del sol. Les om-
bres de les fulles van tremolar. Escarrassant-m'hi molt,
em va dir la mare, au, intenta-ho tu, m'estic destrossant
els genolls de mala manera. Em vaig posar de genolls, em
vaig arrepenjar sobre els colzes i, esperant que no apare-
gués cap dels alumnes i em veiés amb el cul enfora, vaig
bufar i bufar. Ves no et cremis els cabells, va dir la mare.
Vaig agafar aire un cop més i vaig sentir olor de terra i
de fusta verda. Ja està, vaig dir. Flames. ¿Què hi ha d'es-
morzar? La mare va remenar el cap. Farinetes, va dir, bé,
suposo que tu en diries papilla, no porten llet i no és ci-
vada, és una mena d'arròs, em sembla, i esperem que no
sigui ordi o no ho tindrem cuit fins Nadal. ¿Hi ha mel?,
vaig preguntar; jo en general només menjava farinetes si
incloïen una quantitat equivalent de melassa, i al pare no
és que li agradessin sense res i amb molta sal sinó que hi

creia de la mateixa manera que altres persones creuen en l'homeopatia o l'aigua beneïta. Tot això del càncer, havia dit a propòsit d'una amiga de la mare a qui l'hi acabaven de diagnosticar, la gent necessita fibra, no estem fets per tanta gasòfia processada, els cereals de l'esmorzar i coses aixins, abans em menjaria la caixa. Mama, ¿i el dinar?, vaig dir, ¿i el te? Depèn del que recol·lecteu aquest matí, va dir, potser peix, i hi deuen haver baies, en aquesta època de l'any. El peix no es recol·lecta, vaig pensar, hi ha d'haver un assassinat, i no seràs tu qui el cometi, mama, però en lloc de dir això vaig posar una mica més de llenya petita al foc i un d'aquells preciosos troncs secs que els alumnes havien tallat com a part de la seva experiència arqueològica.

La mare va començar a empènyer les pedres grosses que hi havia a tocar del foc i em vaig disposar a ajudar-la. Han d'estar prou separades perquè l'olla s'aguanti, va dir, el pare diu que més endavant muntarem una estructura per poder-l'hi penjar. O un dallonses, un trípod. ¿I amb què el pensa fer?, vaig dir, no deu tenir intenció de fer de ferrer, ¿oi? L'ofici de ferrer era una de les fascinacions del pare. Recordava, ens deïa, l'últim ferrer del poble, que havia plegat pocs anys després de la guerra, recordava que el deixava estar-se a l'entrada mirant com el metall sòlid es convertia en un líquid resplendent i després tornava a solidificar-se, la crepitació i el núvol de fum que en sortia de sobte, les mans plenes de cicatrius de l'home. En els vells temps, era una feina sagrada, em deïa: foc, líquid i tremp. La mare es va arronsar d'espatlles. Ha dit que de moment

fem servir pedres. Porta l'olla cap aquí, Silvie, és al costat de la porta. L'olla era de ferro, molt pesant. Em vaig ajupir, la vaig abraçar efusivament, la vaig aixecar amb els genolls però evidentment allò no deixava de ser ridícul. Hòstia, mama, vaig dir, ¿i si féssim unes quantes torrades i rostíssim unes salsitxes amb un pal?, però vaig veure per la cara que feia que no hauria d'haver badat boca. El pare era darrere meu. Sats perfectament que no menjaven torrades, va dir, i si t'enxampo menjant porqueries d'amagat hi haurà problemes, ¿queda clar? Sí, papa, vaig dir, ho sento, feia broma. Doncs no en facis, va dir, no té gràcia. I ves a vestir-te, posa't la túnica, no vull veure aquest pijama i encara menys que te'l vegi el professor. El professor, hauria pogut assenyalar jo, era el que anava amb mitjons de tennis perquè tenia por que els mocassins li fessin butllofes, però vaig entrar a la cabana, vaig furgar a la maleta que la mare havia heretat de l'àvia i em vaig posar les calcetes i uns sostens abans de la túnica rasposa. Hi havia hagut una discussió sobre això a la cuina de casa, setmanes enrere. Però suposo que voldràs que anem amb roba interior, havia dit la mare al pare, segons com se'ns podria veure tot, aquests nanos i la nostra Silvie. La mare també havia aconseguit una concessió amb els raspallets de les dents: sembla enraonat que ells no se'n preocupessin, en qualsevol cas tampoc vivien prou temps perquè els hi caiguessin les dents. I, en última instància, també els tampons, després que el pare ens fes saber una vegada més que antigament les dones no sagnaven de mala manera cada dos per tres i que quan no hi havia tant menjar

i gràcies a això tothom estava millor totes aquestes coses començaven més tard, i llavors les dones es quedaven embarassades i alletaven tant temps com podien, tal com preveu la naturalesa, cosa que era també el que ens deia sempre que ens enxampava a la mare o a mi comprant compreses. En aquell temps, les dones s'apanyaven prou bé, deia, sense gastar-se diners en totes aquestes coses, que al final van a parar a les platges, quina porqueria. O morien de part, vaig dir, amb el raquitisme i sense cesàries ja em diràs, però papa no deus voler que en pro de l'autenticitat em quedi prenyada, ¿oi? El meu pare va deixar la llista que estava fent damunt del taulell, va posar el bolígraf paral·lel a la llista i es va aixecar, solemne. Calla, va dir la mama, insolent, però va arribar massa tard, la bufetada ja havia emprès el vol. T'ho has buscat, havia afegit la mare, et passes de la ratlla, ¿què esperaves?

Quan van aparèixer els alumnes, la papilla, fos d'arròs o d'ordi, continuava resistint-se a l'acció de la calor i l'aigua. Els grans hi saltironaven com larves mortes. ¿No hi hem posat massa aigua?, vaig preguntar a la mare, ¿no hauria de quedar una mena de cosa pastosa? Haureu de llevar-vos i posar-vos en marxa més d'hora que aquest dematí, vosatres dues, va dir el pare, la gent necessita menjar, això no pot ser. Vaig entendre que el pare volia que féssim alguna cosa, accelerar l'escalfament de l'aigua i l'expansió dels cereals. L'agitació de les molècules, vaig pensar, recordant les classes de química. Vaig agafar la pala de fusta treballada i vaig remenar de manera que les larves nedessin en una sola direcció. No era just que el pare ens renyés